

ordinatum ad finem; ergo homicidium voluntarium, quatenus a casuali distinguitur includit quod fiat ex directa intentione occidendi, et ex proposito. Ad omnia hæc argumenta jam constat ex dictis.

ARTICULUS II.

Utrum quando homicidium est per se secundo volitum in sua causa sit necessarium, quod ipsa causa quæ est per se volita fit formaliter volita in quantum causa ipsius homicidii; an vero sufficiat, quod illud quod est causa per se illius homicidii sit per se volitum, non tamen ut causa?

I. Ratio dubitandi est, quia homicidium hoc voluntarium in causa, quod dicitur per se secundo volitum, distinguitur ab homicidio voluntario in se ipso, et per se primo volito, sed si causa esset volita per se in quantum causa homicidii, jam illud esset voluntarium in se ipso, et per se primo; ergo ut homicidium dicatur in causa, non est necessarium, quod causa sit volita in quantum causa. Minor probatur, quoniam quando voluntas fertur in aliquam causam per se, ut est causa alicujus effectus, appetit effectum tamquam finem, et causam tamquam medium; media enim sunt volita propter finem, quatenus sunt causa ad consecutionem finis. Quod autem est volitum tamquam finis, vel tamquam medium est voluntarium in se ipso, et per se primo, quod quidem potissimum de fine verificatur. Confirmatur, quia si causa appetitur in quantum causa alicujus effectus, solum appetitur propter effectum; ergo id quod potissimum ibi appetitur est effectus, quia propter quod unumquodque tale, et illud magis.

II. In contrarium tamen est, quia si causa non debet esse volita in quantum causa, poterit homicidium esse volitum solum per accidens, ut contingit si quis velit illam rem, quæ est causa homicidii, non cognoscens esse causam per se homicidii, tunc enim homicidium est per accidens voluntarium, et aliquando nullo modo voluntarium, si invincibiliter ignoretur illam rem esse causam homicidii: ergo ut sit volitum per se secundo in sua causa, oportet illam esse volitam tamquam causam.

III. Pro hujus resolutione advertendum est primo, quod dupliciter potest voluntas velle per se causam homicidii in quantum causa est. Primo modo ita ut in quantum accipiatur reduplicative, et sit sensus, quod ratio propter quam causa est volita, est per ordinem ad homicidium tamquam ad effectum: secundo modo potest voluntas velle per se causam homicidii in quantum causa est, ita ut particula in quantum accipiatur solum specificative, et sit sensus, quod voluntas per se vult illud, quod est causa homicidii, in ordine tamen ad alium finem, et prævisa nihilominus causa ipsa homicidii, adhuc cum hac conditione vult illud, quod est causa homicidii. Secundo advertendum est, quod voluntas in illud, quod est causa homicidii quasi materialiter potest dupliciter per se ferri, sicut dupliciter potest contingere, quod illud dupliciter non præcognoscatur, sed ignoretur esse per se causam homicidii. Primo quidem ex ignorantia invincibili, et inculpabili; secundo modo ex culpabili ignorantia, quæ quantum ad præsens attinet, triplex esse potest, alia affectata, quæ est intenta, et volita; et alia nimis crassa, et supina, quæ ad ipsam affectatam reducitur; et alia taliter culpabilis, ut non sit nimis

crassa, vel supina, est tamen vincibilis.

IV. Dico primo: Quando voluntas vult illud quod est causa homicidii, in quantum causa est reduplicative modo explicato in primo notabili, homicidium est voluntarium in se ipso, et per se primo. Hæc conclusio constat ex ratione dubitandi.

V. Dico secundo: Quando quis vult per se id quod est causa homicidii, non in quantum causa est homicidii, sed accepta specificative, tunc tale homicidium dicitur voluntarium in sua causa. Probatur, quia tunc homicidium illud non est voluntarium in se ipso, quia neque tamquam medium ut constat, neque ut finis, si quidem causa formaliter homicidii non est volita in quantum medium in ordine ad homicidium, sed ut medium ordinatum ad illum finem intentum, et distinctum ab homicidio ut dicebamus in primo notabili; ergo relinquatur quod solum sit voluntarium illud homicidium in sua causa.

VI. Dico tertio: Quando voluntas per se vult illud, quod est causa homicidii, si procedat voluntas ex ignorantia invincibili, imo vincibili culpabiliter, qua homo ignorat, quod illud quod agit, sit per se causa homicidii, dum tamen ignorantia illa culpabilis non sit affectata, aut supina, aut nimis crassa, tunc tale homicidium non potest dici voluntarium in se, nec in sua causa secundum juris dispositionem. Et quidem quod in se non sit voluntarium constat manifeste, et probari potest a fortiori ex ratione facta pro præcedenti conclusione; quod autem quando ex ignorantia iuvincibili homo facit illud, quod per se est causa homicidii, non sit illud homicidium voluntarium certissime tenendum est, cum potius tunc nec culpabile sit tale homicidium, quia nullo modo est volunta-

rium. Et loquimur de homicidio secundum se illicito ex sua specie, et dicimus illud ex defectu voluntarii non imputari ad culpam in individuo. Quod vero quando ignorantia est culpabilis non dicatur homicidium voluntarium in causa secundum juris dispositionem probatur, quia tunc homicidium per accidens reducitur ad voluntatem; ergo non est voluntarium secundum jus. Consequentia patet ex dictis in præcedenti dubio, quoniam homicidium voluntarium secundum juris dispositionem quatenus a casuali distinguitur debet per se reduci ad voluntatem. Sed probatur antecedens, nam ignorantia illa, quæ nec affectata est, nec nimis crassa, nec reducitur ad illam, subinde non reducitur per se ad voluntatem, sed indirecte, ut docet D. Thomas 1-2, quæst. LXXVI, art. III: ergo totum, quod ex hac ignorantia sequitur, non potest reduci ad voluntatem per se, sed per accidens, et indirecte.

VII. Dico quarto: Quando quis per se vult illud, quod est causa homicidii, ignorans esse per se causam homicidii cum ignorantia affectata, sive supina, vel nimis crassa, tunc tale homicidium dicitur etiam voluntarium in causa. Probatur conclusio, quæ quidem de ignorantia affectata est manifesta in doctrina D. Thomæ 1-2, quæst. LXXVI, art. III, ubi expresse docet, quod ignorantia affectata est directe volita. Et ratio hujus est, quia ignorantia affectata est ea, quæ a voluntate intenditur; ergo per se habet terminare actum, voluntatis; ergo totum illud, quod ex tali ignorantia sequitur, comparatur per se ad voluntatem. Confirmatur, et explicatur amplius, quoniam in præsentiarum loquimur de ignorantia affectata, qua quis vult ignorare causam per se homicidii. Qui autem talem ignorantiam affectat, per se vult pericu-

lum inclusum in eo, quod est causa per se homicidii: ergo homicidium per se subsecutum ex tali ignorantia affectata causæ per se homicidii, comparatur per se ad voluntatem, et consequenter tale homicidium erit voluntarium in causa secundum jus, et non casuale. Secunda autem pars conclusionis de ignorantia nimis crassa convincitur eisdem rationibus, quia reducitur ad ignorantiam affectatam, unde participat naturam, et conditiones ignorantie affectatæ.

VIII. Et si objicias: Nam ignorantia est causa per accidens illius effectus, qui sequitur ex ignorantia; tum, quia illa est ens rationis, cum sit privatio scientiæ debitæ; tum, quia ignorantia dicitur causa peccati sicut removens prohibens, quia eatenus dicitur causa, quatenus removet scientiam, quæ si adesset, impediret effectum malum; ergo effectus subsecutus ex ignorantia, quæ est causa per accidens, non poterit per se reduci ad voluntatem. Sed omnis ignorantia quantumcumque affectata est causa per accidens (ut jam probavimus) ergo nulla ignorantia erit causa, ut homicidium subsecutum ex illa reducat per se ad voluntatem.

IX. Respondetur tamen, quod ignorantia comparata ad effectum subsecutum habet se ut causa per accidens physice loquendo: si tamen ipsa causa per accidens est per se volita in ordine ad effectum, tam ipsa ignorantia, quam effectus reducuntur per se ad voluntatem. Unde in genere moris ignorantia per se connectitur cum effectu subsecuto, saltem ex voluntate operantis cum tali ignorantia per se volita ab illo in ordine ad effectum. Et exemplum est, si quis removeat impedimentum, verbi gratia quando lapis detinebat tectum ne caderet, et sic remoto impedimento descen-

dit tectum, et occidit hominem, tunc etiamsi removens prohibens sit causa per accidens in genere physico, quia tamen ipsa remotio prohibentis fuit per se volita in ordine ad effectum homicidii comparatur per se ad voluntatem in genere moris.

X. Ex dictis sequitur, quod si quis intendat solum se vindicare inferendo leve vulnus, quia existimat ex ignorantia, quod vulnus quantumcumque grave in aliqua parte corporis, videlicet in brachio nunquam est lethale, sed leve in ordine ad occisionem, si tamen ex vulnere illo inflictio subsequatur mors, tunc si ignorantia illa sit nimis crassa, tale homicidium censendum est voluntarium: si tamen non sit nimis crassa, erit casuale. Ratio hujus manifeste deducitur ex tertia, et quarta conclusione. Sed inquires, quando quis nullam habet ignorantiam, sed certo existimat, quod vulnus grave in quacumque parte corporis est lethale, intendit tamen solum inferre vulnus leve, et non grave, de facto tamen intulit vulnus grave ex quo subsecuta est mors, an tunc homicidium illud sit censendum voluntarium.

XI. Dico ad hoc, quod dupliciter contingere potest, quod in præfato casu quis grave vulnus inferat. Primo modo, ita ut ex parte percutientis fuerit levis percussio, quia levi actu percussit proximum, contingit tamen quod ex parte percussi fiat vulnus illud grave, quia motu aliquo corporali ipse percussus fecit esse vulnus illud grave; vel quia multum appropinquavit ad percussorem intendens ipsum repercutere; vel alia ratione, videlicet propter malam complexionem percussi: secundo modo, ita ut vulnus illud etiam ex parte percutientis sit grave, quia magno impetu percussit proximum. Dicendum est igitur quod

si primo modo vulnus fiat grave ex quo sequatur mors, homicidium illud non est censendum voluntarium, sed casuale. Cujus ratio est, quia tunc percutiens nec habet intentionem occidendi, nec graviter vulnerandi, nec de facto fuit gravis percussio, sed per accidens aggravatum est vulnus, et secuta est mors; ergo homicidium illud censendum est casuale. Si autem secundo modo fiat, tunc homicidium secutum est voluntarium per se in illa causa, quia quamvis tunc percutiens videatur habere intentionem non occidendi, neque graviter vulnerandi in ordine ad occisionem, tamen talis voluntas ejus inefficax fuit, et voluntas graviter vulnerandi absolute fuit efficax, si quidem ex parte percutientis fuit gravis percussio, ad quam per se secuta est mors; unde huic voluntati efficaci fuit per se comparata mors, ac subinde tale homicidium fuit voluntarium in illa causa per se, et non casuale.

XII. Dubitabis secundo, utrum quando quis solum intendit se vindicare quomodolibet, sive occidendo, sive leviter vulnerando, an tunc si grave ei inferat vulnus, et sequatur mors, homicidium illud dicatur voluntarium. Et videtur quod non, quia ex vi illius voluntatis non magis grave, quam leve sequitur vulnus; ergo ex vi illius voluntatis non magis sequitur mors, quam levis aliqua percussio. Ergo tunc homicidium non erit voluntarium in causa, quia causa per se volita, quæ fuit vindicatio quomodolibet facta non habet quod per se sit illativa mortis. Dico tamen tale homicidium censendum esse voluntarium in causa, et non casuale. Et ratio hujus est, quia causa per se illativa mortis etiam fuit per se volita, quamvis non adæquate, sed inadæquate; nam adæquate solum intendebat ille ho-

mo se vindicare quomodolibet, sed tamen inadæquate utrumque per se voluit, id est, sive grave, sive leve vulnus inferre, unde tale homicidium fuit voluntarium in sua causa. Et per hoc patet responsio ad rationem in contrarium objectam.

XIII. Dubitabis tertio, an si quis propinet venenum alteri, non quidem animo occidendi, sed animo ostendendi virtutem cujusdam medicinæ, quæ maximam habet efficaciam ad impediendum effectum mortis, sed tamen cum deberet posita talem medicinam applicare, non applicuit, unde secuta est mors, an tale homicidium sit censendum voluntarium. Videtur quod sic ex dictis, quia ille per se vult causam, quæ est causa per se mortis, videlicet propinationem veneni; ergo homicidium erit voluntarium in causa. Dico tamen dupliciter posse contingere, quod ille non applicet medicinam impeditivam. Primo, quia quamvis dum contulit venenum non habuerit intentionem occidendi, modo tamen ex proposito vult non applicare medicinam. Et hoc modo manifestum est tale homicidium esse voluntarium non solum in causa, sed in ipso: secundo modo, potest contingere, quod non applicet medicinam ex negligentia, aut oblivione, et tunc si talis negligentia, aut oblivio non fuit nimis crassa, dicendum est, tale homicidium esse casuale, et non voluntarium. Probatur, quia causa illius mortis non fuit voluntaria directe ut causa etiam specificative: ergo homicidium illud non est voluntarium in causa secundum jus. Antecedens probatur, nam ille voluit causam ut impedibilem per medicinam in ordine ad effectum homicidii non subsecutum; ergo nullo modo voluit causam ut causam homicidii etiam specificative. Et per hoc patet responsio ad objectionem in contra-

rium. Ad rationes autem dubitandi factas a principio constat manifeste ex dictis.

ARTICULUS III.

Utrum omnis concausa homicidii voluntarii incurrat irregularitatem proveniente ex homicidio voluntario?

I. Difficultas hujus articuli annexa est præcedentibus, nam postquam in illis egimus de causa principali homicidii, nunc de concausa ejus recto ordine agendum venit. Et a parte negativæ arguitur: Nam concursus concausæ moralis fit solum per influxum intellectus, et voluntatis, utpote per jussionem, consilium, exhortationem, et alia hujusmodi, sed iste concursus non sufficit ad inducendam irregularitatem, quia alias quicumque per intellectum decerneret, et per voluntatem vellet efficaciter occidere hominem, etiam morte non secuta, de facto irregularitatem incurreret, si quidem habuit influxum moralem in ordine ad mortem. Hoc autem falsum est, et absurdum; ergo non omnis concausa homicidii, videlicet concausa moralis, incurrit irregularitatem impositam propter homicidium voluntarium.

II. Pro hujus resolutione supponendum est primo, quod illæ concausæ, quæ concurrere possunt ad damnificandum proximum, ita ut ex illarum concursu obligatio oriatur ad restituendum, possunt etiam concurrere ad homicidium perpetrandum, de quibus causis late dicitur supra in materia de restitutione 2-2, quæst. LXII, art. VII. Quæ quidem concausæ explicantur illis versibus jussio, consilium, consensus, palpo, recursus, participans, mutus, non obstans, non manifes-

tans. Et de istis concausis nobis in præsentis disputandum est, qualiter videlicet homicidium voluntarium illis imputetur secundum jus, et consequenter irregularitas.

III. Secundo supponendum est, quod in præfatis concausis enumeratis aliæ sunt, quæ ex natura sua sunt efficaces ad causandum; aliæ vero sunt, quæ secundum se non efficaces, sed aliquando influunt in effectum. Quæ quidem concausæ tunc solum de facto censendæ sunt influere quando probabiliter existimatur, quod verum habeant influxum in effectum, ut advertit D. Thomas in illa quæstione LXII, art. VII. Deinde etiam inter præfatas concausas aliæ sunt causæ influentes positive, ut jussio, consilium, palpo, recursus: aliæ vero non positive, sed quasi negative, et per accidens influunt, sicut sunt illæ tres posteriores enumeratæ, mutus, non obstans, non manifestans. Ac denique etiam ex præfatis causis, aliæ sunt physicæ, et simul morales, ut sunt recursus, participans, et qualitercumque physice coadjuvans: aliæ autem sunt morales, ut jussio, consilium, consensus, palpo.

IV. Tertio supponendum est, quod cum morales causæ solum influant per influxum moralem, dupliciter potest quis hujusmodi influxum causare; primo modo directe, videlicet quando quis præcipit alicui, sive præbet consilium, aut exhortationem suadens alios ad hoc, tale præceptum, aut consilium, aut quicumque influxus moralis hujusmodi directe, et per se ordinatur ad homicidium Petri: secundo modo possunt influere moraliter indirecte, verbi gratia, quando causa præcipiens, aut consilians, aut alia moralis profert aliqua verba, quæ quamvis directe, et per se ad homicidium non ordinentur, ex illis ta-

men indirecte colligitur consilium, aut præceptum, sive consensus in homicidium, ut si aliquis pater diceret filio offenso, et injuriato ab aliquo: Tu non es meus filius. Ex quibus verbis filius colligit indirecte, quod pater ei præcipiat, ut vindictamumat de offendente. Et similiter si quis dicat alicui offenso ab alio: Si mihi talis injuria esset illata qualis tibi illata fuit, ego scio quid facerem. Et similiter si quis dubius an offensus sit, vel injuriatus ab alio, quod vulgariter dicitur cargado, et interroget alium, et ille respondeat, quod sic, sciens, et prævidens qui respondit, quod interrogatus id inquit ad se exonerandum per vindictam.

V. Dico igitur primo: Omnis concausa, sive physica, sive moralis, sive directe, sive per accidens influens, quæ sic influit, et concurrat ad homicidium, sicut concurreret ad damnificandum proximum, ita ut obligetur ad restituendum, talis inquam concausa incurrit irregularitatem homicidii, sive voluntarii, sive casualis. In ista conclusione loquimur ita universaliter, et sub distinctione de irregularitate, quæ incurritur propter homicidium, sive illud sit voluntarium, sive casuale, quia in subsequentibus in particulari hoc determinandum erit. Circa quam conclusionem supponenda sunt ea omnia quæ fuse dici solent 2-2, quæst. LXII, art. VII, tam in communi de hujusmodi concausis, quam in particulari circa singulas. Quo supposito probatur conclusio, nam quando quis obligatur ad restituendum propter homicidium, eo est, quia vere influit ad damnificandum proximum, et est vere causa damni illati sive per se, sive per accidens; ergo si sic influit respectu homicidii, vere erit causa illius, sive per se, sive per accidens; ergo incurrit irregularitatem homici-

dii, sive voluntarii, sive casualis.

VI. Dico secundo: Respectu causæ physicæ concurrentis illud dicitur homicidium voluntarium in se, vel in sua causa, quod etiam dicitur, et est voluntarium in se, vel in sua causa respectu causæ principalis physicæ, de qua in dubiis præcedentibus diximus. Probatur conclusio, quoniam quod quis concurrat tamquam concausa, non tollit, nec diminuit simpliciter rationem causæ, vel causalitatis in ordine ad effectum; ergo eodem modo judicandum est de homicidio voluntario in se, vel in causa respectu concausæ physicæ, ac de homicidio voluntario in se, vel in causa respectu causæ principalis physicæ.

VII. Dico tertio: Causa moralis positive, et directe influens in homicidium sic se habet respectu illius, quod homicidium dicitur ei voluntarium in se ipso. Ista conclusio non solum intelligitur de causis moralibus, quæ semper, et regulariter influunt, sed etiam de illis, quæ solum aliquando, et non semper influunt, si tamen vere influant directe. Probatur igitur conclusio, quoniam causa moralis positive, et directe influens in homicidium ex intentione tendit in homicidium, eo quod directus iste influxus, et positivus potissimum dicitur directus, quia ex intentione dirigitur ad illum effectum; ergo talis effectus, videlicet homicidium, est voluntarius in se ipso respectu talis causæ. Confirmatur et explicatur ista ratio, quoniam causa positiva moralis directe influens influxu morali per præceptum, aut consilium, aut alia hujusmodi via ordinat tale præceptum, sive consilium tamquam medium ad homicidium ut ad finem, ex hoc enim talis influxus moralis dicitur directus. Id autem quod est voluntarium tamquam finis, aut medium est voluntarium in se ipso